

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-18>

УДК 338.48:332.1(075.8)

МЕНЕДЖМЕНТ ТУРИСТИЧНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ ЯК ЄДНІСТЬ УПРАВЛІННЯ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ, РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ

MANAGEMENT OF TOURISM-RESOURCE POTENTIAL OF UKRAINE AS UNITY OF COMMAND AT NATIONAL, REGIONAL AND LOCAL LEVELS

Руденко Валерій Петрович

доктор географічних наук, професор,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7542-4399>

Руденко Степан Валерійович

кандидат географічних наук,
докторант кафедри біорізноманіття та екології,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-8072-2862>

Rudenko Valerii

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Rudenko Stepan

Oles Honchar Dnipro National University

Відповідно до «Національної економічної стратегії до 2030 року» системне пізнання менеджменту туристично-ресурсного потенціалу України як єдності управління на національному, регіональному та місцевому рівнях розглядається як важлива проблема, що потребує свого розв'язання. Основою реалізації зазначеного управлінського підходу є оцінка природно-ресурсного потенціалу Української держави. Сталий розвиток «ринкової екосистеми» України повинен бути узгодженим з реальними екосистемами, їх таксономічного ієрархією, що відповідає національному, регіональному та місцевому рівням управління. Доводиться, що найперспективнішими у розвитку є дестинації Кримських гір, Південностепоного біому, Вулканічно-міжгірно-улоговинної області та дестинації Завійсько-Ямницького району.

Ключові слова: менеджмент туристично-ресурсного потенціалу, національний, регіональний, місцевий рівні управління, Україна, Українські Карпати.

As provided by the 2030 National Economic Strategy, a systemic cognition of management of tourism-resource potential of Ukraine as unity of command at national, regional and local levels is considered as an actual theoretical and applied problem that requires its urgent solution. It is stated that realization of said managerial approach bases on ecological-economic cost estimation of nature-resource potential of Ukraine. Juxtaposition of the value and structure of cost estimates of the potential of nature resources of Ukraine (as of 01.01.2022) at different territorial levels shall be the precondition for this or that managerial decision to approve priorities in sustainable development of tourism-recreation destinations. It is substantiated that sustainable development of "market ecosystem" of Ukraine should be coordinated with balanced functioning of the potential of real natural-anthropogenic ecosystems and their taxonomic hierarchy at macro-, meso- and micro-levels, that is, at national, regional and local levels of management. The national level (macro-level) is represented by 14 provincial ecosystems (krays), 57 natural oblasts of Ukraine represent the regional level (meso-level) and the local level (micro-level) is characterized by 278 natural rayons. It is argued that, at the national level, the tourism-recreation potential's unity of command is realized through the assessment across the whole Ukraine; at the regional – through the assessment of ecosystems of Ukrainian Carpathians (as an example); and, at the local – through the analysis of nature resources in ecosystems of Peredkarpatska Upland Oblast. It is established that, at the national level, the potential of natural recreation resources is dominant (first-significant among all other NRP components) in the Crimean Mountains and in the Southern Steppe Biome.

With regard to regional level, the potential of natural recreation resources in oblast-level ecosystems of the Ukrainian Carpathians dominates in the Volcanic-Intermountain-Trench Oblast. The local level (micro-level) represented by the Peredkarpatska Upland Oblast manifests the best perspectives for the growth of market organizations that manage tourism territories (destinations) in the Zaviysko-Yamnytsky.

Keywords: management of tourism-resource potential, national, regional, local levels of management, Ukraine, the Ukrainian Carpathians.

Постановка проблеми. Розгляд менеджменту туристично-ресурсного потенціалу України крізь призму єдності управління на національному, регіональному та місцевому рівнях є важливою як теоретичною, як і прикладною проблемою, що потребує свого розв'язання. У «Національній економічній стратегії на період до 2030 року» в напрямі 14 «Креативні індустрії та індустрія гостинності» наголошується на необхідності сталого розвитку «ринкової екосистеми», «покращенні менеджменту туристичних територій (дестинацій)» на «національному, регіональному і локальному (місцевому) рівнях» [1].

Що повинен зробити управлінець-менеджер туристичної індустрії, щоб відповісти на питання про перспективність розвитку галузі в кожному конкретному місці – чи то йдеться про кілька організацій і їх підрозділів [2], район, область, державу загалом? По-перше, необхідно оцінити наявний туристичний і природно-рекреаційний потенціал конкретних підприємств туристичної індустрії, по-друге, слід визначити яке місце, яку роль цей туристично-рекреаційний потенціал займає в структурі сумарного (інтегрального) природно-ресурсного потенціалу (ПРП) даної місцини, екосистеми, природного району, області, краю, країни. При цьому йдеться саме про еколого-економічні, вартісні оцінки потенціалу, адже лише вони дозволяють співставляти, порівнювати між собою надзвичайно різні за своєю натуральною природою споживні якості природних ресурсів. Це з одного боку. З другого боку, сама сутність туризму, туристичної індустрії, власне туриста передбачає виїзд, переміщення особи з місця її постійного проживання до бажаного туристично-рекреаційного об'єкта, що знаходиться, як правило, в іншій своєрідній, можливо, унікальній екосистемі, природно-історичному районі. Згідно зі статтею 28 Закону України «Про туризм» учасники відносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності...можуть утворювати об'єднання підприємств... без створення юридичних осіб» [3]. Отже, менеджер організацій туристичної індустрії повинен зважати на рухливі, динамічні особливості підприємств індустрії туризму, що напряду генетично пов'язані

зі специфікою туристично-рекреаційних об'єктів. Ці ж об'єкти, в свою чергу, є складовими екосистем природно-антропогенного походження і розвиваються під дією природних і суспільних процесів та закономірностей. Чітко простежується таксономічна ієрархія в організації таких екосистем, їх туристично-рекреаційного потенціалу, що, безумовно, повинна бути взята за основу при розробці управлінських рішень у сфері сталого природокористування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням менеджменту туристично-рекреаційного потенціалу України присвячено чимало праць провідних науковців. Серед них назвемо дослідження М. Мальської та Н. Паньків [4], О. Бейдика і Н. Новосад [5], С. Ярмоменко [6], К. О. Кузнєцової, І. М. Манаєнко [7], О. П. Павліщук, П. В. Кравець, Р. Д. Василюшина [8]. Методичні аспекти проблеми висвітлюються Г.-М. Чобан (Ciovan) [9], К. Часовщій (Chasovschi) [10], А. М. Неделея (Nedelea) [11] та ін.

«Основою для економічної оцінки природних рекреаційних ресурсів, як стверджують М. Мальська та Н. Новосад, повинен бути кадастр... кадастрова система оцінки є в основі управління багатьма природними ресурсами : земельними, водними, лісовими, мінеральними» [4, с. 88]. Не можна не погодитися з названими авторами. У той же час слід констатувати, що таких оцінок в системі природно-ресурсних кадастрів України вкрай мало. Їх бракує і на різних територіальних (просторових) рівнях. Сталий же розвиток «ринкових екосистем» в індустрії туризму потребує їх узгодження з таксономічною ієрархією природних екосистем. Саме тому **метою нашої публікації** є зріз можливостей менеджменту туристично-ресурсного потенціалу в системі природно-ресурсного потенціалу України на національному, регіональному і місцевому (локальному) рівнях.

Виклад основного матеріалу дослідження. В основу нашого аналізу покладені матеріали вартісної переоцінки природно-ресурсного потенціалу України у розрізі 278 природних районів, 57 природних областей, 14 провінційних екосистем (країв), біо-

мів – 3 підзон, 4 зон, 3 країн держави станом на 1.01.2022 р. [12; 13]. Названі екосистеми відображають три основні рівні дослідження: національний (макрорівень), регіональний (мезорівень), і місцевий (локальний) (мікрорівень). Національний (макрорівень) характеризують 14 провінційних екосистем (країв) та біоми вищого порядку з осередненою площею кожної у 43,1 тис. км². Регіональний (мезорівень) представляють 57 природних областей України, кожна з яких охоплює близько 10,5 тис. км². Нарешті, місцевий, локальний (мікрорівень) – це 278 природних районів Української держави, що простяглися в середньому на 2,1 тис. км².

Розглянемо (як приклад) єдність управління туристично-рекреаційним потенціалом на національному рівні – за оцінкою по Україні загалом, на регіональному рівні – за показниками екосистем по Українських Карпатах, на місцевому, локальному рівні – за аналізом природних ресурсів по екосистемах Передкарпатської височинної області.

Подані нижче табл. 1, 2, 3, розкривають місце природно-рекреаційного, мінерального, водного, земельного, лісового, фауністичного, сумарного потенціалів конкретної екосистеми у відповідному потенціалі екосистеми вищого порядку, прийнятому за 100%. У табл. 1 – національний (макрорівень) – таким мірилом

Таблиця 1

Місце складових природно-ресурсного потенціалу в екосистемах України національного (макрорівня) (краї, підзони, зони, країни)

Біоми, провінційні екосистеми (краї)	Величина потенціалу, %						
	Мінеральні	Водні	Земельні	Лісові	Фауністичні	Природні рекреаційні	Сумарний
Східно-Європейська рівнина	97,3	83,9	95,6	69,7	98,1	77,8	91,7
Біом мішаних лісів	1,5	14,3	10,4	30,5	12,2	10,4	9,2
Поліська	1,5	14,3	10,4	30,5	12,2	10,4	9,2
Біом широколистяних лісів	2,1	9,3	11,7	10,0	6,2	7,7	8,2
Західно-Українська	2,1	9,3	11,7	10,0	6,2	7,7	8,2
Лісостеповий біом	5,5	20,2	34,7	20,6	36,4	20,0	22,5
Подільсько-Придніпровська	2,0	9,4	19,0	10,9	16,4	8,7	11,6
Лівобережно-Дніпровська	2,6	7,6	11,7	5,7	15,9	5,6	7,8
Східно-Українська	0,9	3,2	4,0	4,0	4,1	5,7	3,1
Степовий біом	88,2	40,1	38,8	8,6	43,3	39,7	51,8
Північностеповий біом	84,6	20,3	23,9	7,0	29,7	23,6	39,8
Дністровсько-Дніпровська	13,9	5,9	8,9	0,8	9,2	6,8	9,4
Лівобережно-Дніпровсько-Приазовська	17,9	7,1	8,2	2,6	10,2	7,4	10,4
Донецька	39,9	4,3	4,1	1,7	3,6	5,5	14,3
Задонецько-Донська	12,9	3,0	2,7	1,9	6,7	3,9	5,7
Середньостеповий біом	1,8	6,6	7,0	0,5	5,2	5,7	5,0
Причорноморська	1,8	6,6	7,0	0,5	5,2	5,7	5,0
Південностеповий біом	1,8	13,2	7,9	1,1	8,4	10,7	7,0
Причорноморсько-Приазовська	1,3	5,3	3,7	0,7	4,3	3,0	3,1
Кримська степова	1,5	7,9	4,2	0,4	4,1	7,4	3,9
Кримська гірська	0,6	1,2	1,4	2,1	0,6	8,1	1,9
Українські Карпати	2,1	14,9	3,0	28,2	1,3	14,1	6,4
Україна	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: сформовано авторами [12; 13]

(критерієм) оцінки для провінційних екосистем (країв) і біомів є складові ПРП України загалом, у табл. 2 – регіональний (мезорівень) – потенціал обласних екосистем порівнюється зі складовими ПРП Українських Карпат.

На місцевому, локальному (мікрорівні) потенціал районних екосистем (природних районів) оцінюється уже на тлі складових ПРП Передкарпатської височинної області (табл. 3).

Таблиця 2

**Природно-ресурсний потенціал екосистем Українських Карпат
(регіональний (мезорівень))**

Екосистеми обласного рівня	Величина потенціалу, %						
	Мінеральні	Водні	Земельні	Лісові	Фауністичні	Природні рекреаційні	Сумарний
I. Передкарпатська височинна область	57,1	28,8	49,2	31,4	51,8	30,9	36,7
II. Зовнішньо-Карпатська Область	26,8	23,0	10,4	23,1	12,0	12,5	18,2
III. Вододільно-Верховинська область	3,4	17,4	3,8	15,2	6,2	10,6	11,7
IV. Полонинсько-Чорногірська область	2,3	13,4	4,2	15,4	6,0	13,2	10,7
V. Мармароська область	-	1,9	0,1	2,3	-	1,1	1,3
VI. Вулканічно-міжгірно-улоговинна область	4,4	10,4	14,1	9,6	12,0	18,2	12,1
VII. Закарпатська низовинна область	6,0	5,1	18,2	3,0	12,0	13,5	9,3
Українські Карпати	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: сформовано авторами [12; 13]

Таблиця 3

**Природно-ресурсний потенціал екосистем Передкарпатської височинної області
(місцевий, локальний (мікрорівень))**

Екосистеми районного рівня (природні райони)	Величина потенціалу, %						
	Мінеральні	Водні	Земельні	Лісові	Фауністичні	Природні рекреаційні	Сумарний
1. Мостисько-Яворівський	13,5	4,8	9,2	4,0	11,6	7,0	7,6
2. Добромільсько-Самбірський	11,5	12,3	13,0	4,7	11,6	8,0	10,4
3. Дрогобицько-Меденицький	2,4	5,0	5,8	9,9	-	7,0	6,0
4. Стрийсько-Жидачівський	26,7	12,1	8,6	9,3	-	12,6	12,8
5. Долинсько-Калуський	28,5	14,2	6,9	9,7	11,6	8,7	12,5
6. Завійсько-Ямницький	4,9	12,3	7,0	10,5	-	12,7	10,0
7. Надвірнянсько-Печеніжинський	4,9	11,9	7,2	15,5	11,6	11,3	10,0
8. Обертинсько-Гвіздецький	1,9	9,0	19,1	7,2	11,6	5,5	9,7
9. Яблунівсько-Кутський	3,2	7,0	3,8	7,4	30,4	9,2	5,8
10. Вижницько-Сторожинецький	1,7	6,2	6,7	10,4	11,6	8,6	6,8
11. Вашковецько-Глибоцький	0,8	5,2	12,7	11,2	-	9,4	8,4
Передкарпатська височинна область	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: сформовано авторами [12; 13]

Представлені оцінкові матеріали чітко відображають значення, місце потенціалу того чи іншого природного ресурсу на загальнонаціональному, регіональному чи місцевому, локальному рівнях. Зупинимось детальніше на рейтингу природно-рекреаційного потенціалу. На національному рівні природні рекреаційні ресурси є домінантними (тобто першими серед усіх інших природних ресурсів) у Кримських горах (8,1%) та Східно-Українській провінційній екосистемі (5,7%), а субдомінантними (другими) – у Донецькій (5,5%), Кримській степовій (7,4%) провінційних екосистемах, Південностеповому біомі (10,4%). Третіми вони є в Українських Карпатах (14,1%), Причорноморській, Закарпатсько-Донецькій провінційних екосистемах. Як бачимо, природно-рекреаційний потенціал визначає перспективи прийняття зважених правлінських загальнодержавних рішень зі сталого розвитку дестинацій у третині екосистем України вищого рівня.

В екосистемах обласного рівня Українських Карпатах природно-рекреаційний потенціал домінує (є першим) у Вулканічно-міжгірно-улоговинній області (18,2%) та є другим у Закарпатській низовинній області (13,5%). Третя позиція природно-рекреаційного потенціалу в екосистемах Вододільно-Верховинської, Полонинсько-Чорногірської та Мармароської областей. Отже, і на регіональному рівні туристично-рекреаційні дестинації п'ятох з семи областей Українських Карпат обумовлюють орієнтири стратегічного курсу розвитку національної економіки.

Завершує наш аналіз місцевий, локальний (мікрорівень) на прикладі екосистем Передкарпатської височинної області. Природно-рекреаційний потенціал є домінантним серед складових ПРП у Завійсько-Ямницькому природному районі (12,7%), субдомінантним – у Дрогобицько-Меденицькому (7,0%), Стрийсько-Жидачівському (12,6%), Яблунівсько-Кутському (9,2%) районах та третім – у Вишницько-Сторожинецькому (8,6%) та Вашковецько-Глибоцькому районах.

Звичайно ж, регіональний рівень управління туристично-рекреаційним потенціалом України міг би бути поданий ще, принаймні, по 13 краях (провінційних екосистемах) держави, а місцевий, локальний – по 56 екосистемах обласного рівня в розрізі первинних природних районів. Проте, вже розглянута управлінська вертикаль щодо туристично-рекреаційного потенціалу України дозволяє в кожному конкретному випадку визначатись

зі стратегічним курсом на забезпечення «сталого розвитку ринкової екосистеми, покращення менеджменту туристичних територій (дестинацій)» [1].

Висновки. 1. Системне пізнання менеджменту туристично-ресурсного потенціалу України як єдності управління на національному, регіональному та місцевому рівнях розглядається як важлива теоретична і прикладна проблема сьогодення, що потребує свого розв'язання, як і зазначено у «Національній економічній стратегії до 2030 року». Основною реалізації підходу є вартісна еколого-економічна оцінка ПРП держави. 2. Сталый розвиток «ринкової економіки» України узгоджується зі збалансованим функціонуванням потенціалу природно-антропогенних екосистем, їх таксономічною ієрархією на макро-, мезо- та мікрорівнях, що відповідають національному, регіональному та місцевому рівням управління. 3. Національний (макрорівень) представляється 14 провінційними екосистемами (краями) та біомами вищого порядку з осередненою площею кожної у 43,1 тис. км². Регіональний (мезорівень) характеризують 57 природних областей України, кожна з яких охоплює близько 10,5 тис. км². Місцевий (локальний) (мікрорівень) репрезентують 278 природних районів Української держави, що розміщуються в середньому на 2,1 тис. км².

4. Стверджується, що на національному рівні потенціал природних рекреаційних ресурсів є домінантним (першим серед інших складових ПРП) у Кримських горах (8,1%) та Східно-Українській провінційній екосистемі (5,7%), а субдомінантним (другим) – у Донецькій (5,5%), Кримській степовій (7,4%) провінційних екосистемах та Південностеповому біомі (10,4%). Третім він є в Українських Карпатах (14,1%), Причорноморській та Закарпатсько-Донецькій провінційних екосистемах. На регіональному рівні – в обласних екосистемах Українських Карпат природно-рекреаційний потенціал домінує у Вулканічно-міжгірно-улоговинній області (18,2%) та є другим у Закарпатській низовинній області (13,5%). Місцевий, локальний (мікрорівень) репрезентований Передкарпатською височинною областю, має найкращі перспективи розвитку ринкових організацій з менеджменту туристичних територій (дестинацій) у Завійсько-Ямницькому (12,7%), Дрогобицько-Меденицькому, Стрийсько-Жидачівському та Яблунівсько-Кутському природних районах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національна економічна стратегія на період до 2030 року : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.05.2025 р.).
2. Стандарт вищої освіти : третій (освітньо-науковий) рівень, галузь знань 07 Управління і адміністрування, спеціальність 073 Менеджмент. Стандарт затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.12.2021 р. № 1436. URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/85455/ (дата звернення: 21 травня 2025 р.).
3. Закон України «Про туризм» від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР у редакції від 15.11.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-vr#Text> (дата звернення: 24 травня 2025 р.).
4. Мальська М., Паньків Н. Туристично-ресурсний потенціал території : підручник. Київ : Видавець ФОП Піча Ю. В. 2022. 534 с.
5. Бейдик О. О., Новосад Н. О. Унікальна Україна : географія та ресурси туризму : навч. посіб. Київ : Альтерпрес. 2013. 572 с.
6. Ярмоменко С. Г. Туристичні ресурси України: навч. посіб. Київ : Олді-Плюс. 2021. 472 с.
7. Менеджмент регіонального розвитку : конспект лекцій [Електронний ресурс] : навчальний посібник для студентів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 073 «Менеджмент» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: К. О. Кузнєцова, І. М. Манаєнко. Електронні текстові дані. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 149 с.
8. Павлішук О. П., Кравець П. В., Васишин Р. Д. Менеджмент лісових ресурсів : підручник. Київ; Корсунь-Шевченківський : І.С.Майданченко [вид.]. 2020. 348 с.
9. Cioban G.-L. Tourist destination – “Bucovina”. *Revista de turism-studii si cercetariin turism*. 2022. № 35. P. 1–6.
10. Chasovschi C. E. Development of a cross-border cultural route. A quality assessment proposail. *The USV annals of economics and public administration*. 2022. 22.2 (36). 32–43.
11. Nedelea A.-M. Promoting Bucovina's Tourism Brand. *Advertising and Branding. Concepts. Methodologies, Tools and Applications*, edited by Information Resources Management Association. [G] Global. 2017. P. 1603–1620. URL: <http://dx.doi.org/10.4018/978-1-5225-1793-1.ch074>.
12. Руденко С. В., Руденко В. П. Сучасний вимір природно-ресурсного потенціалу природних країн, біомів, провінційних екосистем, природних областей та районів України. Менеджмент туристичної індустрії : колективна монографія / Руденко В. П., Підгірна В. Н., Наконечний К. П. та ін. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2024. С. 4–21.
13. Rudenko S., Rudenko V. Nature-resource potential of natural regions of Ukraine in present-day figures. *Екологічні науки*. 2023. № 6(51). С. 84–89. DOI: <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2023.eco.6-51.13>.

REFERENCES:

1. Natsionalna ekonomichna stratehiia na period do 2030 roku (2021). Zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 bereznia 2021 r. № 179. [2030 National Economic Strategy (2021). Approved by Resolution No 179 of 3 March 2021]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text> (accessed: 21.05.2025 (in Ukrainian)).
2. Standart vyshchoi osvity: tretii (osvitno-naukovyi) riven, haluz znan 07 Upravlinnia I administruvannia. Spetsialnist 073 Menedzhment (2021). Standart zatverdzheno ta vvedeno v diiu nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 24.12.2021 r. № 1436 [Standards of Higher Education: third (educational) level. Specialization 07 Management and Administration. Specialty 073 Management (2021). Approved by Order No 1436 of 24 December 2021]. URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/85455 (accessed: 21.05.2025 (in Ukrainian)).
3. Zakon Ukrainy “Pro turyzm” vid 15 veresnia 1995 roku № 324/95-VR u redaktsii vid 15.11.2024 r. [Tourism Act, Ukraine, No. 324/95-VR of 15 September 1995]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-vr#Text> (accessed: 24.05.2025 (in Ukrainian)).
4. Malska, M, Pankiv, N. (2022). Turystychno-resursnyi potentsial terytorii: pidruchnyk. [Tourism-Resource Potential of the Territory: A Manual]. Kyiv : Vydavets FOP Picha Yu.V. 534 s. (in Ukrainian).
5. Beidyk, O. O., Novosad, N. O. (2013). Unikalna Ukraina: heohrafiia ta resursy turyzmu: navch.posib. [Unique Ukraine: Geography and Tourism Resources: A Manual]. Kyiv : Altpres. 572 s. (in Ukrainian).
6. Yaromenko, S. H. (2021). Turystychni resursy Ukrainy: navch.posib. [Tourism Resources of Ukraine: A Manual]. Kyiv : Oldi-Plus. 472 s. (in Ukrainian).
7. Menedzhment rehionalnoho rozvytku: konspekt leksii (Elektronnyi resurs) (2020): navchalnyi posibnyk dlia studentiv pershoho (bakalavrskoho) rivnia spetsialnosti 073 “Menedzhment”/ KPI im. Ihoria Sikorskoho; uklad:

K. O. Kuznietsova, I. M. Manaienko. Elektronni tekstovi dannii. [Management of Regional Development: A Compendium of Lectures (Electronic resource) (2020): A Manual for students of the first (bachelor's) level in specialty 073 Management]. Kyiv : KPI im. Ihoria Sikorskogo. 149 s. (in Ukrainian).

8. Pavlishchuk O. P., Kravets P. V., Vasylyshyn R. D. (2020). Menedzhment lisovykh resursiv: pidruchnyk. [Management of Forest Resources: A Manual]. Kyiv: Korsun-Shevchenkivskyi: I.S. Maidanchenko (vyd.). 348 s. (in Ukrainian).

9. Cioban, G.-L. (2022). Tourist destination – “Bucovina”. *Revista de turism – studii si curretari in turism*. 35, 1–6.

10. Chasowschi, C.E. (2022). Deelopment5 of a cross-border cultural route. A quality assessment proposal. *The USV annuals of economics and public administration*. 22, 2 (36), 32–43.

11. Nedelea, A.-M. (2017). Promoting Bucovina's Tourism Brand. *Advertising and Branding: Concepts, Methodologies, Tools and Applications*: edited by Information Resources Management Association. IGI Global. P. 1603–1620. URL: <http://dx.doi.org/10.4018/978-1-5225-1793-1.ch074>.

12. Rudenko, S. V., Rudenko, V. P. (2024). Suchasnyi vymir pryrodno-resurnoho potentsialu pryrodnykh kraiv, biomiv, provintsiinykh ecosystem, pryrodnykh oblastei ta raioniv Ukrainy: Menedzhment turystychnoi industrii: kolektyvna monohrafiia / Rudenko V. P., Pidhirna V. N., Nakonechnyi K. P. ta in. [Present-day dimension of nature-resource potential of natural krays, biomes, provincial ecosystems, natural oblasts and rayons of Ukraine]. Chernivtsi: Chernivets. nats. un-t im. Yu. Fedkovycha. S. 4–21. (in Ukrainian).

13. Rudenko, S., Rudenko, V. (2023). Nature-Resource Potential of Natural Regions of Ukraine in Present-Day Figures. *Ekolohichni nauky*, no. 6 (51), pp. 84–89. DOI: <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2023.eco.6-51.13>.